НАРОДНИ БРОЈ 48.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку, уторком на по табака.

Цена је за Аустро-Угарску:
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.

За Србију:
на четврт год. 8 дин., на по год. 16 дин.

Народни бројеви од петка, нарочито за шире народне кругове уређени, могу засебно да се претплате, а цена им је:
на 1 месец . . . . . 25 нов.
на четврт године . . . . . 75 нов.

ЗАСТАВА.

За ОГЛАСЕ плаћа се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова; за жиг се плаћа по 30 нов. сваки пут.
За „Приповедно“ плаћа се 20 нов. од врсте.

ДОПИСИ шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ.“

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући г. Ст. Јефтића, главна улица

НЕПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСЕ не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 нов.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

БРОЈ 182. У НОВОМ САДУ У ПЕТАК 28. НОВЕМБРА 1897. ГОДИНА XXXII.

Банфи у клопци.

Створеном поравнању међу Угарском и Аустријом изишао је крај. Требало је створити ново поравнање. За склапање сталнога поравнања пропустило се време. Хтело се створити привремено поравнање. Међу тим се у Аустрији изродили ванредно немили догађаји. Изазвала их наредба аустријске владе гледе равноправности ческог и немачког језика и отуда искрсла жестока борба Немаца против Чеха и Словена у опште. Немци тражили повлачење наредбе. Влада им не хтеде жељу испунити. Они се окоме због тога против поравнања. Није се ово могло да спроведе ни под којим условом. Баденијева влада паде. Дошла је влада Гауча. Но ни ова после многих и дугих преговарања не умеде ништа да учини у погледу поравнања. Видећи, да се уставним путем не може ни до чега доћи, аустријска влада прибегава §-у 14. По овоме §-у има аустријска влада право, да наредбом својом удеси неке ствари у земљи, ако сабор није на окупу. Али тај § важи само за Аустрију. Угарске се он не тиче. С тога ова и неће поравнање с Аустријом помоћу тога § а.

Док овако ствари стоје у Аустрији, дотле се бура спрема у угарском земаљском сабору. Видећи потпуне неуспехе аустријске владе у Аустрији, угарска влада да би злу доскочила долази пред угарски сабор с новим законским предлогом. У томе предлогу тражи, да старо стање остане до 1. маја 1898. г. Па тек ако се до 1. маја идуће године не узможе постићи уставним путем стално поравнање, онда да се приступи у Угарској самосталном уређењу прилика овдашњих.

Међу тим крајња опозиција 48 ашка странка угарског сабора указује на неуставни положај политичких прилика у Аустрији и тражи, да се у Угарској одма спроведе самостално уређење. Влада Банфијева на то не пристаје. Независна странка прети, да ће осујетити узакоњење поднесена предлога, који мора бити спроведен и потврђен до краја ове године, ако хоће да важи као закон. Влада се теши тиме, што је уз њу и средња опозиција — Апоњијева странка, те за сада не попушта.

Међу тим 48-ашкој странци не треба много, па да опструкцијом доста спречи узакоњење поднесена предлога. До краја године има само још три седмице. За то време може лепо да пође за руком крајњој левици, да осујети владину намеру. С тога Банфи и његова влада већ сада бледе и дршћу од страха. Чини јој се, зло ће проћи ако најзад пође, а још горе, ако у грозничавом страху своме каквом незаконитом наредбом лати се, да своју намеру оствари. Јер у том случају неће имати против себе сато 48-ашку него и Апоњијеву странку средњу опозицију. Догодили се пак то, наступиће истоветни догађији у Угарској са онима у Аустрији. У сваком случају, дакле, зло јој се пише. У Угарској су наступили озбиљни часи. У тим часовима, прве седнице угарског земаљског сабора показаће, да је Банфи са својом владом заједно пао у клопку, из које се лако извући неће. Још за који дан само и ми ћемо чути, да је Банфи ил се поклонио — ил' се уклонио.

Политичка извртања.

Извели једну скитницу пред судца.

„Ти си, море, украо ћурка овом човеку, каже сведок Петровић; шта имаш на то да одговориш?“ пита га судац.

„Немам ништа, јер нећу да се свађам,“ одговара скитница.

„Бре, мани се ти, те неслане шале, већ одговори на моје питање.“

„Нећу да се свађам“ — одговара са пуно достојанства скитница и опет.

„Неће да се свађају!“

Кадгод смо ми, у расправи са „Браником“, дотерали „цара до дувара“ и они нам морали остати дужни одговора, увек су „достојанствено“ извлачили се из платке.

. . . „Сматрају испод свога достојанства, да на то одговарају; они неће да се свађају . . .“ Тако је одговарао питијски ораткул из дунавске улице.

Па ипак, ипак, удостојише нас и непитани дугим чланком Малешевићевим, значи: хоће дакле ипак — да се свађају.

Када смо у „Застави“ изнели искрено и истинито извештај о преговорима за слогу странака; када смо реферисали о исходу преговора за изборе епархијске скупштине бачке, „Браник“ није могао ничим побити истину наших навода, зато је и ућутао и сакрио се за плашт „чесности“ — „неће да се свађа.“

Од тога доба прошло је прилично времена, Браниковачки хероји држе да се већ заборавило оно, што смо ми изнели, те сада одједном посредно одговарају, изврћу и подваљују. Стара је то тактика свију извртала!

Но вара се сваки ко мисли, да ћемо ми — ма из кога разлога — на то ћутати и одбити им на дару.

Наше је најдубље уверење, да се сви Срби, без разлике политичког уверења, на догледу опасности, треба што више да зближе и погоде.

Но зато ћемо ми ипак звати кума — кумом, а ђавола — ђаволом.

Нећемо ми дозволити, да се за љубав неке уображене и магловите „слоге“ шире политичке шепртље и размећу шарени пајаци Па зато ми ипак нећемо ни кад и нигде борбу до уништења, већ критику — до опамећења.

*

До шесдесетих година господарила је у овостраном Српству конзервативна странка, која се је наслањала на владу и епископат.

У шесдесетим годинама развио је Светозар Милетић своју „Заставу“ и побио је на бедем народни. Конзервативна странка ужасно је брзо губила терена у народу, те је и на политичном и на автономном пољу врло брзо превладао уплив Милетићев и његове „народне странке.“

Но вара се свако, ко би помислио, да је конзервативно-клерикална странка олако дала власт из руке своје; не, бранила се она очајно.

Зар мени, владици, судцу, племићу, ученом човеку, да заповеда **опанак и гуњац**? Зар једна **рита** да заповеда мени, који сам провео век свој с књигом и светским људма? То неће бити!

Тако се је љутило, тако бранило ондашње наше племство, спахијство и учењаци — ал' им није помогло.

* * *

На развалинама самовласти силецијства и племства, на развалинама средњега века, велика француска револуција — не само губилиштем и буктињом, но и моћним просвећеним умом — успоставила је нови поредак друштвени, нову фазу друштвеног развитка, нова друштвена начела.

Место надмоћности старог племства и спахија, место власти вишег духовенства настало је доба трећег сталежа, доба грађанства; а тадањим друштвом вејала су победна начела: **Слобода, Братство и Једнакост.**

Гуњ и опанак занатлија и трговаца нису више стрепили пред немоћним вишим свештенством и племством. Новим друштвом није командовао друштвени положај и имање (аристократија и плутократија), него поштење и знање.

У бурним, изузетним временима, када је гилотина вршила своје а буктиња уништења разоравала све, што јој је под руку дошло, владала је владавина улица владавина олоша (охлократија). Но, то су била само узаврела времена буне и уништења. Беда и глупост, чеда бедног животињског живота, узела су буктињу и пустила узде фуријама силно претрпљеног јада и неправде.

Престанком буне наступила су мирна, нормална времена и владавина народа — демократије.

„Држава је мене ради ту. Власти су мене ради и све у држави и друштву мене је ради ту. Народ је господар — народ је суверен.“

Тако је говорио тадањи народ; то су била начела правих либерала. Демократска та начела ширила се ужасном брзином из победоносне Француске широм читавога света, па су ухватила корена и брже и јакше него другде игде, код нашег патријархалног, задружног, демократског српског народа.

„Зар учене главе, које импонирају и властима и круни, да се поклоне опанку и дороцу, утији и рифу?“ питали су подругљиво они, који су били тада на власти.

Но, народ је одговорио изборима и побацао на поље све оне, који се ослањаше само на углед и имање. Народ је тражио да њиме управља онај, у коме он — народ — поверење има.

. . . „Једног Руварца, жртвовали сте Моловићу; једног Данишу Станковића и Јагића — Љубојевићу!“ Корели су нас о сабору клерикални аутономаши. Но, ми смо им одговорили једнодушно: „Волијем свога и најслабијега, него твога најбољега. Ужасна је безобзирност тражити од нас, да ми бирамо у сабор своје противнике; та тога нема нигде у свету, да човек баца сам своје на поље а вуче унутра противника“ — и др. Малешевић и другови нису налазили у томе ничега — заворнога.

Сад се одједном чуде чудом нечувеним: Како то? Зашто то, да ви радикали бирате своје радикале а нећете нас, своје противнике, либерале? Зар ви да жртвујете једнога Полита, Вучетића, Малешевића, Ћирића, Гостовића, Пушибрка, Варађанина и своје посланике за љубав својим учама, лицидерима и ратарима?! — питају нас они.

Но, наши ратари, лицидери и уче сто пута су нам милији, него наши автономно-епархијски противници, па макар нам били и — посланици. Ако наши посланици дођу с нама у таки сукоб на сабору, као ви овде у епархији, онда им је одзвонило мандату! То добро упамтите ви сви, господо учена и богата и господо по положају, јер ако сте ви и напустили начело: Слободе, Братства и Једнакости; ако сте ви и одгурнули ногом та демократска начела и клањате се положају и богатству — ми радикали нисмо; нама импонира само — поштење и памет!

А сада да се позабавимо мало посебице с вама г. Малешевићу. Не можемо се позабавити са свима вашим неистинама и извртањима, јер је тих легија и то би нас далеко одвело, расправићемо само главније ствари.

Када је изборна борба за епархијску скупштину отпочета, ми смо изрекли начело: да само живи могу дати мандат живима; да дакле живи бирачи у овој епархији могу дати својим новим скупштинарима поверење; а ови нови живи скупштинари, да могу дати опет мандат и поверење новим епархијским одборницима.

Ми стојимо дакле на принципу демократском, уставном парламентарном.

Ви либерали напротив — да би се одржали на власти ма и без поверења народног, ма и против воље народне — ви сте изрекли у своме тадањем саборском одбору начело: да живи бирачи имају права бирати нове скупштинаре, али да ти нови скупштинари не морају шта више и не могу дати мандат и поверење читавим својим одборима за то, што су покојни мртваци — стара епархијска скупштина — њима то већ дали, па они презиру, као излишно, и поверење живих скупштинара.

Мртваци дакле бране живе безобзирне старудије, који се докопаше власти па се ничим не дају одатле истерати. јер су то — аутономни Шајлоци. Фунту меса од хришћанске крви купио је некад Шајлок Чивутин и он то своје писмено право не хтеде напустити. Наши Шајлоци ухватили се зубма својима за оно место уређења: — „важи до коначног уређења“ — и мајчини народњаци држе се тога и против воље народне.

Када су њих негда корели конзервативци, они су им одговорили „Глас народа, глас сина божија!“ а сада? но, сада је друкчије. Тада су они требали да седну на место клерикала и рекли су мирне душе: „Устаните ви, да седнемо ми, јер ви неуживате народно поверење, него га уживамо ми! То се тада звало „вршити свету своју дужност и служити народним интересима.“

Кад данас ми то исто чинимо, они надали дреку, мислиш отимамо им дедовину и сечемо им кајише с леђа.

Шајлокова посла! Они су некад вршили само своју дужност, а ми који то сад исто радимо — ми се отимамо о власт!

Радикали су дакле прогласили начело: да се читава управа — и скупштина и одбори — имају обновити.

Тада се досетише либерали и замолише Нику Максимовића да исчепрка њихово решење од 1886. године и да забрани обнову одбора. Добро су комбинирали: Ако се радикали успротиве наредби „највише автономне власти“ саборски ће их одбор растерати и разрешити; а ако се не упусте у обнову, већ допуну; ако дакле послушају своју највишу автономну власт ил нађу друга излаза, онда ће их јунак Малешевић и другови напасти: да су издали начело и преварили народ! Тај тако красан и частан посао примио је на себе солидни др. Малешевић уз живо одобравање своје племените браће. Они, наши савезници од јуче, забранише и ометоше наше умишљаје и сада они питају: а што их ниси спровео? Зашто ниси обуставио сваки епархијски рад — до сабора? Зашто ниси нас оставио саме у одборима? Што си бирао људе свога поверења? Зашто се ниси предао нама на милост и немилост?

Шајлоцима требало доказа да се са радикалима неда радити, да су радикали лармације и бунџије.

То су били смерови наших либерала. Лојола и Анта Старчевић и њикови следбеници могли би им завидети на јуначким лаворикама

Но радикали су видели клопку и избегли је; а ипак решили: да није вечита ни скупштина ни одбори њени, него да им мандат траје шест година, а људима онима којима подноси образ, да седе без поверења народног, оставише „част и славу“, да седе до смр-

ти своје јер они уживају и онако поверење — мртвих. Препреденост или просташтво само може тврдити, да је код радикала меродавна омраза и питање личности. Зар радикали нису изабрали осим многих других конзервативаца Стратимировића, неутралца Сандића и либерала Јосића? Зар радикална већина није поново изабрала конзервативца дра Стевана Павловића, који се је захфалио? Бирала би она и „мрског“ (!?) Полита, Вучетића и т. д. да су и они зафалили ал' ће увек осудити шпекулативне Шајлоке, којима је начело: хоћу да седим у власти, ма и не имао поверења народног.

Ваше начело личи лицу Јануусовом; са оба лица поздрављате ви на све стране.

Ви сте карикатура Милетићевог либерализма, а верно огледало Фалстафових јунака.

„Доброта“ браниковачка баш је неисцрпна!

Они жале, што је радикална странка осрамотила себе и аутономију јер — не поштује уредбе своје. Но да се разумемо Е парх. Уредба је сталешка и више сталешка, него саборско устројство. Том сталешком уредбом гарантована су свештенству и учитељству нека посебна сталешка права. Но где стоји то написано, да је зато, што свештевици и учитељи уживају нека посебна права, забрањено световњацима да поклоне поверење своје и неком свештенику и учитељу као изборнику и скупштинару?

Свештенство и учитељство имају своја оделита права. Али, ако световњаци имају лично поверење у неком учитељу и попу, то нико забранити не може, да га и не одликују. Народ је поред свег оделитог заступства — и овом приликом показао, да он има вере у своје народно свештенство и учитељство. И то вам је криво ваљда господо адвокати.

Епархијска скупштина изгледала вам је госп. Малешевићу као, боже прости, учитељска скупштина. Верујемо: вама и вашима миније би било да је изгледала — као адвокатска комора.

Ново доба извојевало је трећем сталежу грађанска права. Тај трећи сталеж састоји се из грађанске интелигенције, адвоката, доктора, свештеника, учитеља, трговаца, лицидера и ратара. Но ваше ново, либерално, адвокатско начело хтело би да начини од свију бесправну фукару а сву власт да усредсреди у рукама — адвоката.

Ваш лажни патос неће нас збунити. Либерална је странка ваздa била против праве народне слоге. Она је народ ваздa обмањивала празним обећањима. Она ваздa бежи од јасног програма и хоће одрешене руке — власти и користи своје ради.

Када се је народ српски одлучно противио насилничким мерама Коломана Тисе, тада је овај мађарски државник у сабору угарском ово рекао:

„Народ је српски сам по себи добар, лојалан и задовољан; али га буне несавестни агитатори. Када би пребацили у Америку само двадесет тих агитатора, народ би српски био потпуно миран и задовољан.“

Либерални последователь теорије Тисине, савладан од furora liberalicusa, довикује данас:

„Народ је српски добар и зрео за аутономију; али су му само неколико вештих кортеша сугерирали своје властољубиве партајске цељи“...

О, да дивоте од памети и родољубља! Капу доле и „поч“ у руку чика Тиси госп. Малешевићу!

Ви сте му — достојан ученик!

Огист.

Нови Сад, 27. новембра.

Избор будимског епископа. Из Карловаца нам јављају, да је Синод изабрао за будимског епископа беочинског архимандрита Лукијана Богдановића. Епископ Мирон није гласао, јер је он поднео призив против избора Лукијанова прошли пут. Остали епископи сложили се у гласању за Лукијана.

*

Морају напустити Хиландар. „Трг. Гл“ доноси под горњим насловом следеће: „По наредби васељенског патријарха морају напустити српски манастир Хиландар сви калуђери, који неће у њему да живе по уставу, који је написао за братство Хиландара, његов оснивалац први српски просветитељ Свети Сава.“

Политички преглед.

Угарска.

Извештај о прорачуну. Угарски министар финансије, Лукач, поднео је у прошли понедељак свој извештај о прорачуну за 1898-му годину. По том извештају прорачун показује 75.721 фор. сувишка. У последње време, влада показује све неке сувишке, али кад се дубље и пажљивије завири у прорачун, види се, да је то само обмана. Јер осим прорачуна излазе пред очи издавања преко прорачуна, која износе ове године само 21 милијун. Па ту су и скривена издавања, а то су своте, које су издате за набавку железничких потреба а које износе у округлој своти неких 123 милијуна. Према томе је чисто смешно, кад се влада хвали са неколико десетина хиљада сувишка. Из прорачуна се даље види, да ће се идуће године опет повисити државни терети. И то отприлике са 5 ½ милијуна форината. Од ових пада на директну порезу 120 хиљада, 800 хиљада на потрошарину, 855 хиљада на штемпларину и пристојбу, 469 хиљ. на дуванску доходарину, остало пада на повишење поштарине, наплате за брзојављање и на железничке путне карте. Као што се види, никако да се удари једном у смањивање терета, него се ови вечито повишују.

Земаљски сабор. Како аустријска влада због познатих бечких догађаја није могла да спроведе у аустријском државном сабору предлог о привременом поравнању, то је председник угарског министарства барон Банфи упућен од краља, да угарском сабору поднесе предлог о уређењу односа с Аустријом Барон Банфи је у прошли понедељак поднео сабору законски предлог од три параграфа, у којима се одређује, да старо стање у погледу ђумрука и трговине као и аустро-угарске банке има остати до краја 1898-ме год. Овај закон, који ће да ступи у живот 1. јануара 1898. и трајаће до 31. децембра 1898-ме године, престаће да важи, чим се спроведе с Аустријом стално поравнање. То стално поравнање ваља да се спроведе до 1. маја 1898., а ако то не буде, онда ће Угарска самостално да уреди своје ствари. Сад се у угарском земаљском сабору води расправа о томе предлогу. Независна и 48-ашка странка траже, да се одма приступи самосталном уређивању угарских ствари и да се не чека до 1. маја 1898., па се с тога јако противе новом законском предлогу. Расправа о предлогу је нарочито почела да се развија у прошли уторак. Међу тим је седница, због јучерашњег свечаног дана, одложена од уторника до данас, четвртка. Међу тим из овога свакако ће да се развију врло озбиљни догађаји у Угарској, који ће бити од замашних последица по живот угарске државе. После Аустрије, дошла је на ред Угарска. У њој је сад тежиште.

Аустрија.

Положај. Од како је нова, Гаучова, влада примила управу у своје руке, једнако води она преговоре с опозицијом, не би ли дошла до буди каквог споразума. Међу тим су се сви ти преговори изјаловили и до овог часа није дошло ни до каква споразума. Сви преговори се понајвише врзу око наредбе о равноправности ческог и немачког језика. Но нити Чеси хоће што да попусте, нити Немци, те је слаб изглед на скори споразум.

Турска,

Автономија Крита. После дугог одуговлачења, најзад је ових дана потписан уговор о сталном миру међу Турском и Грчком. Према томе, сад се мисли, да ће заступници великих сила приступити стварању автономних уредаба за острво Крит. И време би било, да се једном ово критско питање скине с дневна реда.

Гувернер Крита. У предпрошли уторак је руски заступник предложио заступницима осталих великих сила три кандидата за управника на острву Криту. Међу тим изгледа има само Божа Петровић, који је подуже време био црногорски министар председник и министар спољашних послова. Њега потпомаже и званична Русија. Управа Крита ће се новом управнику поверити за сад само привремено. Нови управник би имао да доведе ствари на Криту у стари колосек.

Вести из места и са стране.

Парастос. Српска православна црквено-школска општина у Новом Саду даваће парастос у суботу 29. новембра (11. децембра) 1897. у 11 сати пре подне неумрлим добротворима народним Стевану Николићу и Василији Михајловићки.

Суђење због Сјеничака. Више од 14 дана трајала је расправа у Загребу код кр. судбеног стола због немира у Сјеничаку. У прошлу суботу по завршеној расправи говорио је државни одветник др. Драгутин Ђуричић и кривице појединих оптуженика означио као злочинство уморства, злочинство буне, злочинство крађе, те на основу тога тражио да се 27 оптуженика осуде на вешала Сем тога да се двојица осуде ради кривице у злочину уморства; двојица да се осуде због буњења и јавног насиља, а тројица да се одмах пусте на слободу. После овога говорили су браниоци: др. Маријан Деренчин, др. Ј. Франк. Обадвојица су у својим говорима истакли прво опћи преглед догађаја, а за тим се посебно позабавили са својим штићеницима. Др. Франк означио је појав оваког изгреда у маси народа као неку душевну заразу, каквих се случајева догађало већ у више прилика у историји људској. Оптуженици нису радили са слободном вољом, јер се види из расправе, да су добри и поштени људи и да су имали слободну вољу не би тако што учинили. Решење судско над оптуженицима донећемо по свршетку овог целог суђења.

Забава у Вел. Бечкереку. „Вел.-Бечкеречка добротворна задруга Српкиња“ приређује на други дан Божића 26. дец. 1897. г. (7. јан. 1898.) у варошком позоришту позоришну представу с игранком. Приказиваће се: „Грофица Сара“. Драма у 5 чинова, — написао Жорж Оне. — Превео и за српску позорницу удесио Милан Ђ. Матејић мл. — Редитељ г. Милан. Ђ. Матејић мл. II. део: Игранка.

Маринковићева прослава. Друштво „Обилић“ у Београду наручило је у једној швајцарској радионици сребрн венац да га преда слављенику на дан прославе 29. ов. мес. Сребрн венац има на горњем делу позлаћену лиру а на доњем гусле са златним тракама, које носе овај натпис: Академско певачко друштво „Обилић“ Јосифу Маринковићу 1897. године.“

Помоћ сиромашном ученику. На белешку нашу у 177. бр. „Заставе“ од ове год. у којој смо позвали дарежљиве родољубе, да притекну у помоћ једном вредном и даровитом сиромашном ученику осмог разреда гимназије, скупио је у Турији г. Ђока Томић трговац ове прилоге: По 1 ф. Павле Вујичић, бел., Н. Н., Васа Клајић свешт.; по 60 н. Ђока Томић; по 50 н. Миша Грујић, Паја Трифуновић, Гавра Јојкић ст., Љубица Ђисалова, Стеван Ђендић, Васа Драпшин, Сава Петровић, Светозар Ђендић, Јован З. Медурић; по 30 н. Милан Јојкић мл.; по 20 н. Рада Медурић мањ., Пера Малетин, Ф. Пајдак, Драга Вујин, Паја Јојкић, Јоца Јојкић нић., Св. Сиришки, Арса Лукић, Н. Гања, Р. Црнојачки, Б. Медурић, Р. Зеремски сав.; по 10 нов. Милан Сремчев и Младен Бабић. Свега 11 ф — У Новом Саду приложио је Н. Н. 1 фор. У име сиромашног ђака нека је хвала свима прилагачима!

Похарана општинска благајна. У Мађар Сент Михаљу (у Банату) ово дана похарана је општинска благајна, и како је пала сумња па домаће крадљивце, власт је суспендовала кнеза и благајника; суд је ову двојицу одмах ставио у притвор.

Ко је сад и ко ће после бити најјачи на свету? За сад је опште мишљење, да је данас најјачи човек на свету млади Србин из Алексинца у Србији Драгољуб Михајловић, који учи медицину у Бечу Али још неколико година па ће га престићи и надјачати једно дете које расте у Русији: руски листови јављају да је неки С. Милински довео пре неког времена у Петроград у медицинску школу својега шестогодишњег сина Ивана. Отац се уплашио за своје дете јер већ сада, у својих шест година, диже једном руком 30 кила тежине а на себи може понети 80 кила. Милински се боји да му што не буде с дететом, кад овако мало има оволику снагу. За то га је и довео правим докторима, да га прегледају и кажу, како да га негује. За пок. цара Александра III. говорило се да је био најјачи човек на свету, сад се то вели за Србина Драгољуба, али ће их мали Иван претећи, ако га само Бог поживи. Нама Србима не ће бити криво, што ће Рус бити најјачи на свету, јер је тако и право да Рус буде први а Србин други. Ми смо једно, а имао је разалога онај Црногорац, кад је на питање: колико вас Срба има, одговорио: Нас и Руса има 135 милиона.

Убица оца па постао добротвор друштва за помађаривање. Јошка Мориц убио је свога оца у Дебрецину, па се и сам са светом опростио и оставио тестаменат, у коме сав свој иметак од 30.000 фор. оставља угарско-ердељском друштву за помађаривање. Дивота.

Пореза у Црној Гори. Црна Гора је сиромашна земља, па и народ јој је сиромашан, но опет мора — као и у осталоме свету што је — да приноси држави известан део на њено издржавање. Да и наш свет види, колика је онде пореза, ево износимо по реду све, на што се и колико плаћа: на рало земље (јутро) 80 н., на косу ливаде 40 нов., на овцу или козу 10, на говече 50, на коња 50, на свињу 20, на кошницу или улиште 45 новчића. Млинови брашнени, уљани и ваљавице (ваљаонице) подељене су на три класе; прва плаћа 6, друга 4 а трећа 2 форинта. На мотику винограда плаћа се

ПОДЛИСТАК

ЦРТА ИЗ ПРОШЛОСТИ.

Далеко тамо у крају великога атара с...ког лежи један салаш, бео као јаје, а на ледини му пасе неколико шишади и гдекоје ждребе.

То је Г...ски салаш, немају бог зна каквог капитала. тридесет ланаца, а и шта ће им? Слабо се то у старија времена за трговину ратаровало. Посеју жита тек да имају за колач о благу дну и слави. а кукуруз им је да нахране њиме којег радника и да тимаре њиме плаховите хате.

Али и јесу имали коње, хе! Кад Мита узме уздице у руке па викне: Мадар! а кола полете напред као ветром понесена.

Да! То вам беху прве газде, њихова је прва лађа пошла каналом, а деда им беше неки високог положаја часник.

Како ли весело чека салашар недељу, да дође кући да проведе који часак без рада, а у колу својих милих другова, да заигра у колу с девојкама, па још кад зна, да га чека дика тихо певајући:

„Субота ће недељу донети,
А недеља дику са салаша.“

Тако је то било и тога дана, кад се баш оправљали на Г.... салашу да кући дођу. Упрегли бесне хате у лаке кочије, једва чекају знак, па да полете широком пољаном. Ено их поседаше, а када се прихвати јединац Мита висок момак својих 18 година, црне масти, бела лица црних наусница, црн му перчин пао на рамена, а обукао жуту опаклију — у Бачкој је нема — а један крај пребацио преко себе.

Лете лака кола ветром ношена, Мита све шточе коњима, а пена све прелеће преко њих.

*

Недеља је. Обукао се Мита не може лепше бити, оправља га мати па му тепа: Мицо рано, моје радовање, хајде рано, па ми дођи мало раније, да идемо на салаш, чувај се синко Немеша.

Изишао сваки пред своју авлију, не могу у коло, па бар овако да задовоље своје љубопитство, гледајући младеж где иде у коло.

Ево ти и Мите, све шушти на њему оно одело, а он иде лаганим кораком, мислиш не стаје на земљу.

Многа ли је цура погледала за њим, а старији су говорили: Бадава, нема лепшег момка у селу. Само је Јела ћутала. Шта ли је тако крупно мислила лепа Јела?...

Игра коло све плива, Марко свира као да говори, па мами играче, а Мица стоји па мисли, где ће се ухватити, па где ће?

— Дед, пусти се Јело!

Све шапућу, ено ухватио се и Мица у коло.

Игра Мица боже мој, а кад Марко дође до њега, све коло стане, а Мица игра, милина ти га је видети, само се тек окрене Јели па подвикне: Хоп коло! А Јели све ко нешто мило, па и она игра све онако к'о и он.

— Па ди си ако бога знаш?

— Па ево ме!

— Ти се ваљда срдиш?

— Не срдим се, — а чисто му мило

— Па што, онај... не дођеш никад?

— Та знаш... немам кад.., а знаш..

— Па дођи... онај... дођи да диванимо.

Одавно је то била жеља Мицина, али је не смеде казати, бојао се да ће га Јела одбити. А могло јој је и бити, на гласу девојка из газдачке куће а лепа к'о написана, не беше је онаке ни у околини а не у нашем селу.

Једва је чекао Мита да се смркне а кад је отишао, нашао је лепу Јелу где седи на клупи, те га чека.

— Ди си био Мицо?

— Та знаш... овамо онамо...

Још су хтели да говоре, али где осећаји говоре ту престају речи.

— Па онај... шта радиш?

— Ето седим.

— Па баш... сама?

— Па да!

Настаде тишина, он би још хтео да каже коју али не може.

— Јело!

— Ај!

— Онај... ја би теби нешто казо...

— А шта Мицо?

— Онај... знаш... ја тебе волем...

Она оборила очи па ћути.

— Јел' Јело?

— Шта?

— А волеш ли и ти... А!

— Та... па... волем.

Како му је било не зна ни он, тек је ухватио за руку па је држао дуго, звезде им беху зар једини сведоци њихове чисте и свете љубави.

Идуће недеље већ се говорило по селу: испросио Мица Јелу.

Сватови су били после две недеље, и то таки; каквих није било у селу С.

Било је ту и велике господе, и силом-Грка, и Вата и Реља и Мондок и Дуванкеса и Дуна и сви његови другови.

*

Давно је то било, још пре 1848. год. Кад је несретне 1848. год. пукла прва пушка у нашем селу, скочише лавови са свих страна да бране образ и име српско. Баш некако пред саму буну, позове тадањи бележник села С. нашег Мицу да га носи у Кањижу.

Пођемо ми у Кањижу — прича лала Мица — а чим смо изашли иза села, а домин задено за шешир неку зелену цедуљу, перо, што ли је, па вели: терај Мицо! а ја викну на коње, па де! Кад смо отишли у Кањижу, а ми хајд у кавану. Кад тамо, нека се господа купе све са онаким перјем, па све шушкају.

Седим ја и још један стари, па пијемо вино а све шапућемо један другом. Ово није добро,

20 новчића, а на барило вина (59 литара) 40 новчића, на једно маслиново дрво плаћа се 4 новчића. Има још један облик порески, који се зове лактарина, а наплаћују га општине за своју потребу од сваке особе у општини. Ово је само у варошима. Осим тога нема других пореза.

Велика књижевна награда. Енглески књижевник Hall Cainc радио је на роману „The Cristian“ пуне три године, и добио је од свога накладника 10.000 Фунти стерлинга (преко 120.000 фор.) Толико ће још добити за право прештампавања у Америци и енглеским насебинама Аустралије и Индије. Роман тај има 540 страна, те у њему доказује да је живот у данашњему друштву по Исусовој науци немогућ. Ето шта све човек може да нађе у модерном роману.

Нов лек од свињске болести. Умировљени ветеринарни надзорник Никола Клима вели да је нашао лек од свињске болести, који је већ и окушао са добрим успехом. У Ташнад Санто константована је свињска болест, те сремски марвени лекар учини покушај са тим новим леком. Покушај је био сјајан; од 213 цепљених скапало је само 26 комада, остали су остали живи.

Пеге на сунцу и зима. Енглески звездознalац Александер Мак Довал вели, да ће у западној Европи ове године бити блажа зима, што он суди по пегама, које види на сунцу. Исти астроном доказује, да је лето хладније, ако има сунце велике пеге, а обратно да је топлије, кад се на сунцу опажа мање пега. Ова је опажања обелоданио астроном у гласилу „Royal Meteorogical Society“.

Бура. Из Италије јављају да је на више места било јаке буре. У Риму је беснила страховита олујина, исто тако у Напуљу а у неким приморским местима порушено је више кућа.

Нема воде. У Задру је од некога времена засушило, те нема пијаће воде. Војска троши дневно 300 фор. само за воду, тако је тежак пренос, а варош мора двапут толико да троши за народ.

Несрећа на мору. Пароплов „Батори“, који је пловио близу енглеске обале, насукао се у каналу св. Ђорђа. На њему је брашно. Капетан Ленац покушавао је да пароплов отисне, али му није испало за руком, и како је у том наишла и бура, морадоше сви отпловити и оставити пароплов, за који се држи. да неће више бити ни за што.

Упропашћена шума. Да се види, како се код нас у Угарској рђаво газдује са шумама ево ћемо да изнесемо нашем свету најновију вест из Мармарош Сигета: Услед рђаве управе упропашћене су јелове шуме на простору од 5000 ланаца; шуме су те у општинама Пипиње и Мајданка. Штета износи до 600.000 фор. стога је суспендован начелник Ришко, а и против надначелника Вајне спровешће се дисциплинарна истрага. У истој ствари затворени су: бележник Ревицки, богати Јакоб Фикслер из Мајданке и начелник Ришко. — Лепо друштво!

Мемоари ђенерала Баратијерија. Дуго се чекало на ове мемоаре, но ко је мислио, да ће из њих чути нешто о талијанској несрећи у Абисинији, тај се преварио. Тај абисински Гарибалди у својим мемоарима не штеди никога; не штеди ни владу, која му је послала војску с брда и с дола неизвежбану; не штеди ни покојне ђенерале, који су пали у борби, за које вели, да су били неспособни и непослушни; једино је себе поштедео тиме, што је у часу највеће несреће сео на коња и стругнуо далеко од бојнога поља.

Професор Пферше и његов нож. Приликом прошлих бурних седница у бечком парламенту, немачка је мањина покушавала све могуће, да спречи рад у парламенту, па је чак и нож професора Пферше играо жалосну улогу у тој гадној борби. Сад хоће немачки ђаци у Бечу, како јавља пољски „Час“, да купе том паметном професору сребрн нож, и да му даду на поклон; по свој прилици, да се увек сећа оних великих подвига и буботака у парламенту.

Сеоба у Сибир. Не ће дуго протећи и свет ће се уверити, да Сибир није само за изгнанике, него је то земља, која ће тек имати будућности. Како јављају пољачке новине у североисточноме крају у Виленској гувернији хоће сељаци јатомице да се селе и Сибир. Власти не стају на пут овоме покрету, али само пазе на то, да нико не отиде у Сибир голих руку, него да има извесну своту готовине, те да одмах може стати на своје ноге.

Золина освета. Бивши новинар Андрија Лагнер саопћио је у париским листовима писмо, у ком одлучно протестује, што је Зола у свом новом роману „Париз“, који излази у „Journal“-у наденуо његово име неком шкандалозном новинару у истом роману Премда је Зола изјавио, да није никога хтео цитирати у својој новели. Цели је Париз упознао у њој многе познате личности из новинарског и политичког света, које су биле у неки скандалозни догађај уплетене. Лагнер тврди, да му се тиме Зола осветио, што је исти год. 1877. ради једног романа оштро пограбио Золу. Држи се да ће ствар доћи пред суд.

Дете погинуло од бомбе. Син Салиха Хуснића из Свињарине у Херцеговини нашао у брдима бомбу, те почео из ње истресати прах, бомба прсне и дечка разнесе на комаде. Нашла се рука на једно 50 метера од места, а нашло се и срце, но остале делове не могоше наћи. Народ држи, да је та бомба избачена из топа са дврђаве, па је остала цела у планини.

Коњи у шеширима. Да и коњи носе шешир, неће бити познато сваком од нас. Па ипак, покривање глава трамвајским коњима у Бордо-у нужно је средство против тамошњих сунчаних зрака. Трамвајско друштво морало је увести то чудно одело за све коње само због тога, што је друштву због јаке врућине и сунчаних зрака сваке године цркавало око дванајст коња. Покушај са шеширима показао се је као најпрактичнији, јер ове године врућини није подлегао ни један коњ. Као што оданде пишу, ти велики црни, и с црвеним пантљикама изпревлачени шешири, које тамо носе трамвајски коњи, презентирају се лепо и изазивају ретку и чудновату забаву тамошњој публици.

Освећење храма татарског. У Казану је 19. новембра освећен храм крштених Татара. Пре освећења крштена је једна татарска породица од четири члана. За тим је одржано богослужење, на којем је појало три хора: два татарска, мушки и женски, који су појали на свом језику, трећи је кор био састављен од ђака учитељске семинарије, у којој су Черемиси, Чуваши, Вотјаци и Мордвини. Овај је ђачки кор појао на црквенославенском језику.

Најсеверније обиталиште на земљи. М. W. Mayer предавао је у берлинском друштву „Урания“ о најсеверније стално настањеном месту на земљи. То је село Упернивик на западној обали Гренландије, на 72° 48' с. ширине. Нешто преко 80 људи живи ту у маленим кућицама и колибама, већином Ескими. Упознав се ови донекле са животом културних народа, напустише номадски свој живот, те се стално у једном месту настанише. Но за то се ипак не могу ничим другим бавити, него риболовом и ловом на птице и медведе. Лов свој не приређују они никако за храну, већ га поједу онако, како га је Бог створио. Сланина од морских паса особито им је слатка. Са биљем које онде може само кроз 3 месеца, и то оскудно, успевати, не хране се они готово ни мало. Но баш њихов начин прехрањивања чини их онако издржљивим против дуге и циче зиме. Зима им траје девет месеци, од половине августа до половице марта а она преостала 3 месеца јесу лето, јер пролећа тамо нема. Кроз та три летња месеца одевају се ти добри људи крај топлине од само 5 до 10° С. у одећу од рибјих мехура, танку као папир. И ту су им колена гола. У топло летно доба задовољавају се ти људи оном кором, која се образује на њиховом телу од масти, нечистсће и чађи, која се диже увек зи њихових светиљака, напуњених растопљеном масти од морског пса. О умивању немају ти људи појма, јер вода у зимско доба спада и онако међу драгоцене ствари. Пламен светиљке њихове, напуњене смрдљивом масти, разсветљује унутарњост мале ледене палаче, те је то и њихова једина пећ. Лети купају се у отвореном мору, но једва да их и једнога вода опере, јер кроз ону кору од масти, прљавштине и чађи не може вода допрети до њих.

Кратке вести. — Ради подизања хотела у Далмацији, друштво ће једно да дигне зајам од 500.000 фор. — У Хабаровск је стигао Хондати, секретар на московском универзитету, који је три година путовао по Анадирском крају. — Екатеринославски трговац Копилов поклонио је 3000 рубаља као први прилог на оснивање фонда за издржавање сиромашних ђака у рударској школи. — У Хебу у Ческој раденици су демонстровали против пекара, који су повисили цену хлебу, раденици се нису оканули доклегод пекари нису увели старе цене. — У Варшави ће да покрену лист „Курир пољски“, који ће радити на зближњу Руса и Пољака. — У Пенсилванији у Америци у некој казниници правили се лажне новце; управитељ је случајно наишао на то, ма да су робијаши тај посао дуго вршили. — Руско географско друштво намерно је да подигне метереолошку станицу у Кавказу на највишљем врху Елборусу. — У шведској код села Торакнкорва пронађен је златан рудник. — У Кристијанији изгорела је штампарија акционарског друштва; штета се рачуна на четвр милијуна форината. — У Бечу је умро адмирал мррнарије Штернек.

Најновије вести.

Коначно прекинути. Из Бечa јављају, да досадашњи преговори нове владе с већином и мањином нису довели ни до каква успеха. Међу тим је председник министарства Гауч узео на повољно знање изјаве повереника већине и мањине Јаворског и Функеа, којима ови обећаше, да ће се од сад мирније вођати у сабору.

На место три — два. Српска дивизијонари под председништвом краљевим одлучили су, да од сад буде у српској војсци на место три — два позива.

ИЗ НАРОДНЕ ПРИВРЕДЕ.

Хипотекарни зајмови и наш народ.

О овој несретној појави која се код нашег народа, нарочито код земљорадничког сталежа опажа, принуђен сам коју овде проговорити. „Застава“ је један једини искрен и неустрашиви бранитељ народни јер она много што-шта не ваља, лечи. Које таковом једном и највећем српском листу на част служи. Предмет о којем пишем истакнут је пре т ј таковзваном хипотекарном зајму на амортизацију, народни речено вечитом дугу! За данашње невгодне прилике ништа нема убитачнијег и грознијег него то, јер ко хоће да себи силом тури нож под врат, тај може само такав зајам дићи. Као што све неваљало из народа треба чистити тако треба и ово, јер болник се за времена лечи. Ништа лакше него навести неког да дигне оваки зајам. Сваки човек па и онај најскромнији отима се за новац. Ја сам приметио да код новца нема скромних, јер нема онога, који ће рећи: мени не требају новци; онај најсиромашнији као и онај најбогатији сви се грабе за њега. Дешавало се више случајева, где су неки за новац све — и што је и најсветије дали — као Јуда Христа!

Познато ми је, да су безброј њих тражили подигнуће зајма, међу њима и таки, који ни појма немају о том, него само новаца, — као да га никад не треба вратити. Јер, доста је рећи, да га не мора одма вратита, има времена за 35—45 г. даље се и не пита. Разуме се, да има многи, који се на ово полакоме и не сањајући. шта се све може из овога изродити.

Сваки онај који тако мисли, љуто се вара — јер пословица вели: Дуг је зао друг, и искуство каже тако. Тежег и опаснијег зајма од такова нема. Опасности које отуд прете на први поглед, не опажају се, но тек временом наступе. Неприродно је, на човека натоварити терет, који не може издржати. Но, поједини не може то одма схватити. Новац који банка позајмљује, враћа се дупло, а приморан је по обвези, у оброцима на извесно време само отплаћивати. Да не рачунам на све случајеве, који могу постићи дотичника, но, на ово морам упозорити, прво: на неродицу и рђаву годину; друго: на смртни случај. Човек је смртан; млад може, а стар мора умрети!

Па шта бива таком приликом код оних, који су иза оца наследили превадужено и заплетено добро? Ту настаје свађа, деоба, тужбе и процеси. Има много у животу овакових жалосних случајева. Познајем једног млађег човека, кога је овака судбина постигла. Остало му иза оца лепо имање. које он није био у стању рашчистити, него је морао све напустити и из свога рођена добра иселити се. За то: чувајмо се птичурина — банкарских агената и несрећна хипотекарна зајма. Оснивајмо земљорадничке задруге и удружујмо се, време пролази.

Будимпешта, 25. новембра 1897.

Ђорђе В. Жекић.

Моћ капитала.

Моћ капитала, који обележава данашње друштво, расте непрестано. Он сам појављујући се често у најразноличнијем облику, показује увек ту тежњу, да се умножи. Начин и средства не бира, чим му се прилика за то покаже. Често пута је врло поучно пратити тај процес пролетаризовања занатлијског и сељачког сталежа великим капиталом, јер се том приликом могу видети свакојаке преваре и лукавства, којима капитализам прибегава, само да што пре стигне својој мети.

Као особити пример пролетаризације радног сталежа, можемо у просветној историји забележити овај случај, који се десио и једнако дешава са једним рибарским народом у Булоњ-сир-меру а који нам прича француски писац Жил Ире, који је скоро у корист једне анкете о друштвеном питању пропутовао целу Европу и скупио врло драгоцен материјал.*)

Реч ћемо дати самом писцу, који се одликује живахношћу и лепотом стила.

* * *

Једна четврт великог приморског места Булоњ-сир-мер-а има много уских улица са ниским, нечистим кућицама. Та четврт, која се зове „Ла Беријер“, јесте стан неких три стотине рибарских породица.

У лепом том приморском месту пробавио сам дуже времена, тражећи одмора и за дивно чудо, видех, да и тамо, за слободног приморског рибара постоји друштвено питање.

Као вођа ми је служио један рибар, који је тек од неколико дана здрав остао још неко време на копну.

„Сад је свршено, пропали смо, узеше нам све“, поче он разјашњавати.

Ја га нисам разумео.

„Одмах ћете схватити“. И он ми причаше ово: „Пре десет година ишли су сви рибари на море т. ј. сваки је имао своје мреже. Човек се здружи са другим који има чамац а рибар је, и кад се плати најам, био је годишњи износ, који се добијао, пошто се риба трговцима прода, подједнако подељен. Заслуживало се онда 2500 франака до 3000 годишње, од којих се мора 700 до 800 рачунати на одржавање мрежа. Становништво је цветало и поред гдекоје лоше године, живело се сретно и без дугова.

Тада се трговци користише неспоразумом између рибара и поседника чамаца. Они покуповаше чамце и обећаше, давати их под најам за месечних 130 до 180 фран. Испрва не хтедоше — али понуда је била примамљива. Увек сигуран лебац! Више неће бити ризика, неће бити трошкова око оправљања итд.! И сви пристадоше, уговор беше добар а месеци задовољства и мира наступише. Али сад дође време и за други део државног удара; нови господари понудише рибаре, да њима, трговцима, продаду и своје мреже. Они понудише пристојне суме а рибари, од којих су мало њих имали готових 1000 до 1500 фран. пристадоше. Они продадоше своје мреже и тај привидно једноставан догађај био је почетак робовања једног целог народића, трагична кривица, која је морала бити тешко покајана.

Подузетници се нису преварили у рачуну, познавали су они природу својих људи и сувише, мрнар је сиромашан, али није штедљивац; највећи новац је за часак потрошен. Кад су сви продали мреже и потрошили новац, снизише трговци надницу, коју су од сад из године у годину, од месеца на месец постепено снижавали. Без помоћи гледали су рибари где им заслуга са 150 на 120, 100, 90, 80 фран. спада, а данас су дошли дотле, да живе месечно са 70 фран. Годишњи им приход износи 700 фр. јер два месеца траје време, кад се не може ништа заслужити.

Рад је тежак и захтева велику телесну снагу, а почиње са ловом макрела, за тим херинга, због чега се иде у шотско море. Шест до седам недеља траје лов на мору. При повратку се истовари брзо насољена риба узме провијант па опет на ново. То бива три до четир пута, онда дође лов херинга на домаћој обали и онда се ради без престанка, дан и ноћ, често 60 часова без сна док човек не падне од умора. Тада рибар не долази никад кући. Жена и деца, ако хоће да га виде, морају доћи у пристан где ради.

„Па траје ли то дуго?“

„Од новембра до краја јануара; најгоре је то, што је зими на мору и у пристану ужасно ладно.“

„А кад спавате у то доба?“

„Два до три сата ноћу наизменце, није много, али се човек навикне на све и ми би радили. кад би само била плата већа.“ „А зашто не иштете већу?“ „Хе, кад не вреди, одговор гласи, да има доста других, који ће хтети доћи место нас.“„ Али кад би ви штрајковали?“ „То би довело највише дотле, да нам снизе плату. Пре пет година покушали смо, имали смо 80 фр. господари су хтели још снизити, онда смо отказали рад. Ишло је 8 дана а онда — они су богати, они могу чекати а ми? Ми смо почели гладовати, нису нам ништа више позајмљивали и морали смо најзад попустити са 70 фр. Само да не буде још горе. Видите, они су милијунари, ми не можемо ништа израдити против њих. Ми мрнари смо на копну сасвим невешти, неискусни, изађемо на море још као деца и нисмо ништа учили. Кад се врати човек после два месеца не зна се ни шта се десило. Често буду избори у нашем одсуству, те нам господари при доласку тутну у руку цедуље и одведу нас на биралиште. Не, не, мрнар је сувише добар и глуп.“

*) Jules Huret „Enquête sur la Question Sociale en Europe“. (Perrin et Comp. Paris).

док ево ти мога господина па ће мени: Мицо! одма прежи па се девај кући, јер вечерас ће бити свуда затворено. Одмах скочим, а било је већ касно те терај, јест! ал кад дођох већ до чарде а оно мрак. Боже сад ми помози! јендек н с једне и друге стране па ни десно ни лево, ја седим на доњим лесама па држим средом, На један пут, викну неко: Холт! холт! а ја кликнух на моје хате те збогом! Чуо сам само где викну један: Aej vadrácz! а за тим још две пушке где пукоше, ја легао у кола па тако терам. Тако једва утекох жив кући. Кад дођем кући, а ту већ ври. Онај тамо држи пушку, онај косу онај виле. Бату наредили на фекетицку ћуприју на стражу, а он све виче: Шта је то синко, видиш молим те! Кад пође на стражу а он зове сина: Хајде Никола подигни ме на коња; а чим чује на пољу прву пушку, он први у селу. Било је онда синко многом и многом хрђаво, а мени? Ето видиш, — заврши Лала-Мица — а две крупне сузе скотрљаше му се низ збрчкано и старо лице.

*

Кад је Мица после буне дошао кући, нашао је разорено све. Он подигне мало кућерка, где и данас живи са својом баба-Јелом.

Деца им помреше а њих двоје видиш још и данас, два жива гроба. Баба-Јела исплакала очи за децом својом. Лала-Мица оде код добрих људи, те му ови даду да захрани себе и своју бабу.

Прибележио Витомир.

„Па то и није све“ наставн он, „ми смо имали и неке ђумручке погодности на со, ракију, дуван, то су наше привилегије па и оне су прешле на наше газде. Ми немамо ништа осим наших 70 фр.“

„Нисте ли никад размишљали, шта би требало радити да буде боље?“ Он се мало замисли па онда рече: „Знате шта ја мислим? Кад би дошао рат, позвали би све у мрнаре а газде не би више добили толико људи па би морали боље плаћати. Зар ви не верујете да би нам рат помогао?“

Дошли смо до обале, а лађе су баш остављале обалу. Гомила жена стојала је на обали и поздрављала одлазеће махањем, а тај поздрав буде често и последњи. — ош.

Из технике и из индустрије.

(Патенти. — Руски канал. — Калцијум карбид против филоксере. — Грожђе преко зиме.)

У Немачкој највише патената има фирма Круп у Есену и од како је сједињена с Крусом из Магдебурга броји преко 500 патената који важе а чија такса износи 250.000 марака. После Крупа долази, у хемијском и трговачком свету на далеко чувене: Badische Anilin- und Soda-Fabrik у Манхајму с њених 300, а за овом: Farbverke vorm. Meister, Lucius und Brünning у Хехту на Мајни с још 260 постојећих патената. Фабрика боја пређе Ф. Бајер и друг у Елберфелду, која доста јако конкурише тим последњим двема наведеним фабрикама, не заостају много од својих конкурената, него се јавља са својих 200 патената фирма Siemens und Halske у Шарлотенбургу код Берлина има 170 патената. Друге немачке фирме с 50—100 патената нису велика реткост и све те, мање или више припадају хемијској или електро-хемијској индустрији. —

Као најновија добит неуморног човечијег проналазачког ума, поздрављамо изум: прављење мастила на сваком месту. То прављење бива овако: У малим пакетићима налазе се разне боје, киселине, алкали и гњецава тела — наравно свака ствар за себе — и пре употребе успе се садржај тих пакетића у нужну количину воде и — мастило је готово. Ова новина ће свакако добро доћи путујућем свету и од сада биће мало њих, који ће се тужити, да им је уфлекано рубље, одело и књиге, јер се у путничкој торби разбило стакло с мастилом. Тај проналазак учинио је неки Американац, и сви су изгледи, да ће добит тога проналаска бити тако исто велика, као што је у своје време био добитак уважања Bouillon-капсли и Limonade-пастила. —

Руси раде на томе да каналом споје два мора, а то је Балтично с Црним морем. По томе каналу моћи ће пловити и највеће светске лађе. Тај водени пут почиње код вароши Риге, за тим следи порекама Дини, Березини и Дњепру и код Херсона улази у Црно море. Овај план се у толико може извести јер при његовом извађању нема одвеђ великих земљишних тешкоћа. Канал, чији прорачун износи 560 милиона франака, биће на површини широк 65 а на дну 35 метара; његова дубина износиће 8,45 метра, тако, да ће по њему моћи бродити и највеће оклопнице руске мрнарице .За 5 година може канал готов бити, али његово извађање мора се почети у исто време на разним местима. Тај огроман канал биће дугачак 1600 километра, односно 333 сата. Ми се још сада радујемо томе величанственом плану наше браће Руса и уверенисмо, да ће тај канал за сва времена бити видљиви знак славенског знања и моћи.

Нама је веома жао, што до сада нисмо могли донети скоро ништа у нашем листу како о калцијумкарбиду тако исто и о ацетилену, тој идеалној светлости, која се сада врло лако добија из карбида. Незнајући за извесно, хоћемо ли у опште и моћи нашим читаоцима приказати та два тријумфа хемиске индустрије — то, имајући на уму наше пострадале винограде, хитам, да вам јавим најновију употребу калцијумкарбида. G. Chauard препоручује калцијумкарбид против филоксере, јер се исти у влажној земљи распада у креч и ацетилен. Он употребљава фосфоров калцијумкарбид, јер из њега добивени фосфорни воденик јачи је отров за паразите, него ацетилен. Хоће ли се овим предлогом већ једном наћи радикалног лека против филоксере, то ће показати и овде само — пракса.

Када је овде реч о виноградима, дозволите ми. да вам кажем, шта сам ја пре кратког времена научио у Русији од бугарских колониста виноградара, о чувању грожђа преко зиме. У јужној Русији особито пак у Криму роди на далеко чувено грожђе и ја сам, походивши у Судаку (близу Феодосије, на Црном мору) виноград једног ондашњег Бугарина, видио, где он бере грожђе и исто слаже у сандуке или буренцета, у којима се налази са свим ситно исечен плут. Даклем плут даје своју влагу грожђу, које се, по тврђењу тога Бугарина као и другог ондашњег света, врло добро одржава преко зиме, и изгледа, као да је брано у сред бербе Једно те исто плуто употребљава се с године на годину. Осим тога, тако добро спаковано грожђе шаље мој Бугарин и у Петроград, где се исто доста скупо плаћа. Ја сам лаик у виноградарству, те не знам, како се код нас негује грожђе преко зиме и је ли плут за наше грожђе скуп материјал; али, ако је тај начин конзервирања грожђа нама непознат и стручњаци веле, да је практичан, онда: Не бацајмо више плут, него чувајмо „плут до плута“. Оволико држах за нужно рећи о тој ствари, и уједно бејах слободан, ту нотицу стрпати под горњи наслов, јер и то спада у технику и индустрију! Рајна.

Вести.

Земаљска задруга трговачких помоћника држала је новембра месеца у Будимпешти збор, на ком се саветовало о томе, како да се поправи положај истих помоћника. На збору су присуствовали и многи трговци. Председник збора разложио је у подужој беседи узроке, са којих је збор сазван. Навео је, да је министар трговине одбио молбу за уважање потпуног светковања недеље. Но, на томе не сме остати. За тим је предложио оваку одлуку: 1) да и трговачки помоћници исто као помоћници занатлијски у пуној мери, без икиква изузетка недељом цео дан светкују; 2) да се за примање шегрта одреди извесно знање и образовање и да се не ослободи ни један шегрт, који није с успехом свршио три нижа разреда трговачке школе; 3) да се за даље образовање тргов. помоћника подигну трговачке школе са бесплатном наставом и 4) да се законодавним путем доведе у ред обезбеђење трг. помоћника и службеника са платом испод 1200 фор. за случај изнемоглости. Одлука је у главном прихваћена и закључено је умолити трговачке коморе, да ову одлуку код владе, којој ће се иста поднети, потпомогну. Идуће године одржаће се збор у Темишвару.

Трговина са сувим шљивама у Србији. Ове године био је Шабац најважнија тачка за извоз сувих шљива из Србије. Преко шабачке царинарнице до сада се извезло 1600 вагона сувих шљива. Осим тога рачуна се да има код трговаца у народу још до 800 вагона, што чини свега 24,000.000 килограма! Кад се узме просечна цена од 30 дин. метерцента, ова количина представља вредност од 7,200.000 динара; но већина је овога квантума продата, и још се једнако продаје од 33 до 36 динара. Према томе вредност ће добацити до 9,000.000 динара. Ово ће само Шабац узети. При том не треба заборавити да је врло јак извоз преко обреновачке и београдске скеле, и ако оне обе извезу онолико колико сам Шабац, онда ће народ у Србији ове године узети за шљиве округлу суму од 15,000.000 динара и словом: петнајест милиона динара! (Овде се разуме и пекмез.) У 1896. години извезено је сувих шљива и пекмеза у вредности 7,600.000 динара, а у 1895. 8,500.000; а у овој години скочиће вредност извозна двојином. Ма да овој доброј цени србијанских шљива много доприноси прво то, што у осталим крајевима као Босни, Славонији, Чешкој и т. д. није ове године род понио, а друго и добар квалитет, знатно је утицала на цену министарска наредба о сушењу шљива, и утицај власти на солидну израду те је овогодишња шљива већ стекла леп глас на свима европским трговима. Како дознајемо, вели Тргов. Гласник, овај успех осоколио је надлежне факторе да се у последње време занимају мишљу, како би се могли помоћи да и остали извознички артикли дођу под јачи државни надзор нарочито у томе, да се само ваљани и добро урађени земаљски производи могу на страну извести.

Званичне забелешке будимпештанске берзе

26. новембра (8. децембра.)

Пшеница банатска, стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81, цене од 100 килограма од — ф. — н. до — ф. — нов.; потиска стара, каквоћа по хектолитру од 75 до 81 цена од 100 килограма од — ф. — н. до — ф. — н.; нова од 12 ф. 35 н. до 13 ф. 25 н. пештанска, стара, каквоћа по хект. од 75 до 81, цена од 100 килгр. од — ф, — н. до — ф. — нов. нова од 12 ф. 30 н. до 13 ф. 20 н.; бачка, стара квк. по хкл. од 75 до 81, цена од 100 кгр. од — ф. — н до — ф. — н. нова од — ф. — н. до — ф. — н.

Раж, нова, прве врсте, каквоћа по хектолитру од 70 до 72, цена од 100 кгр. од 8 ф. 55 н. до 8 ф. 65 н.: друге врсте, каквоћа по хектолитру од 70 од 72 цена од 100 кгр. од 8 ф. 50 н. до 8 ф. 55 нов.

Јечам, нови, за пићу, каквоћа по хкл. од 60 до 62. цена од 100 кгр. од 5 ф. 80 н. до 6 фор. 15 нов.; за печиво, квк. по хл. од 62 до 64, цена 6 фор. 30 н. до 7 ф. — н.; за пиваре, каквоћа по хектолитру од 64 до 66, нова 7 ф. 50 н. до 9 ф. — н.

Зоб нова, каквоћа по хектолитру од 39 до 41 цена од 100 кгр. од 6 ф. 40 н. до 6 ф. 70 нов.

Кукуруз стари, банатски, квк. по хл, од — до —, цена од 100 кгр. од 4 ф. 95 н. до 5 фор. 05 н. остали, каквоћа по хкл. од — до —, цена од 4 ф 90 н. до 4 ф. 95 н.

Репица, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од 13 ф. — н. до 13 ф. 50 н.

Проја, каквоћа по хектолитру од — до —, цена од 100 кгр. од 5 ф. — н. до 5 ф. 10 н.

Маст, 100 кгр. 53 ф. — н. до 53 ф. 50 н.

Сланина, 100 кгр. 51 ф. — н.; сушена 56 ф. — н.

Шљиве, босанске 100 кгр. од 16 фр. 50 н. до 20 фор. 50 н.; славонске 100 кгр. 19 ф. 50 н. до 20 ф.

За пренос робе на лађама плаћа се до Будимпеште од 100 килограма по Дунаву: од Панчева од 23 нов. до 27 нов. од Новог Сада од 21 нов. до 23 н. од Бездана од 13 н. до 15 н; по Тиси: од Сегедина од 27 н. до 29 н. од Сенте од 26 н. до 27 н. од Титела од 24 н. до 25 н.; по Сави: од Митровица од 32 н. до 34 н.; по Бегеју: од Темишвара од 38 н. до 42 н. од Вел. Бечкерека од 27 н. до 28 нов.

*

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи

26. новембра (8. децембра).

Дукати	5 ф. 70 н.
Наполеондори (20 франака)	9 ф. 55 н.
Угарска златна рента	122 ф. 60 н.
Аустријска златна рента	123 ф. 50 н.
Угарска круна рента	100 ф. 30 н.
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	59 ф. 20 н.

Преглед трговине у прошлој недељи.

Петролеј: фијуманско-амерички петролеј 21 ф. 75 н. фијуманско-руски петролеј 19 ф. — н., салонски, оршавски петролеј 17 ф. — н., кроншататски петролеј 15 ф. — н., све од 100 кил. нето са 20 проц. таре са бурадима, царина се узима у Будимпешти; угарски петролеј са три крста 19 ф. — н., са два крста — ф. — н. нето од 100 кил., нето тара инклузиве Барел аб Будимпешта.

Шећер: Прва врста 37 ф. 50 н., шећер на коцке 38 ф 50 н., лошија 35 ф 75 н. франко у Будимпешти. Све од 100 кил.

Вуна: летња 65—80 ф., б ља роба 89—92 ф, зимска 90—92 ф., бела летња 108 - 116 ф, лошија бачка 78—80 ф., бачка без махне 98—99 ф., цигаја 87—93 фор. Све од 100 клгр.

Трговина.

НОВИ САД, 27. новембра. Пшеница прве каквоће 12 ф. 10 н. до — ф. Пшеница средња 11 ф. 50—80 нов. Пшеница лакша роба ф. 10·50—11·40 Наполица 9 ф. 50—10·50 н. Јечам 4 ф. 50—5·20 Зоб 5 ф. 70—80 н. Кукуруз у зрну нови 4 ф. 65—70 н. Кукуруз у зрну стари 5 фор. 20—— н. Маст 60 ф Сланина сува 64 ф. дебела паљена 64 фор Све од 100 килограма.

Свињи угојена тешки	45—46	нов.
„ средњи . .	43——	нов.
„ лаки . . .	40—42	нов.

Све од 1 килограма.

Теоци .	28—32	нов. по клгр.
Јагањци	———	фор. по пару.
Овци .	6—12	фор. по пару.

*

Брашно, 9. новембра по рим. Фино брашно: Нумера 0 — 19 ф. 60 н; — 1. — 19 ф. 20 н. 2. — 19 ф. —.; 3. — 18 ф. 80 н.; брашно за лебац: Нумера 4. — 18 ф. 40 н.; 5. — 18 ф. — н. — 6. 17 ф. 60 н.; — 6а. 17 фор. — н.; — 7. 15 ф — ч. брашно несејано: I. — 14 фор. 40 н.; II. — 14 ф. — н. мекиње: 4 ф. 40 н.; грис прве и друге врсте, 20 фор. — н.; треће врсте: 19 ф. 60 н. Све од 100 килограма. Цене су парног млина Валтазара Фајта у Новом Саду.

*

Стање воде под Новим Садом.

26. новембра било је	0·62 мет.
27. новембра било је	0·68 мет

*

БУДИМПЕШТА, 8. децем **Извештај са штајнбрушког свињског вашара**. Као што сам пре навео, да цена дебелим свињама рапидно опада, то ће и данашњи мој извештај потврдити. Редован број лагера изнаша преко 20.000 ком. Догон ове недеље беше као и обичан, извоз мањи, посао слаб — лабав. У опште тенденција је врло трома. Цене су назимадима мађарским тешким $51\frac{1}{2}$—$52\frac{1}{2}$ новч, средњим тешким 52—53 н. лакшим 53—$53\frac{1}{2}$ н., српским тешким 49—51 н., средњим 48—49 новч., лакшим 47—48 н. све од 1 клг. **Ђорђе В. Жекић.**

*

БЕЧ, 6. децембра п. рим. 1897. (Извештај воловоског вашара М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу Ст. Маркс)

Пријављено је било свега 3735 ком. т. ј. 2591 мађарског, 480 галичког и 664 немачког соја.

Поред живље тражње продавало се за 100 килограма живе тежине:

мађарски од ф. 30 38, прима до фр. 41.50 галички од фор. 31—39, прима до 41·—, немачки од 33—40, прима ф., 44.—

Слабије врсте, бикови и краве од ф. 24—33.

*

БЕЧ, 7. децембра по рим. (Извештај са свињског вашара од М. Јосифовића, комисијона радња у Бечу, Ст. Маркс.)

Пријављено је било свега 8808 ком. а смештено за продају 3845 назимади и 4738 тешких свиња мађарског соја.

Услед већег догона била је тражња слабија. Продавало се:

Прима роба од	46—$46\frac{1}{2}$	новчића
Средња „ „	44—45	„
Лака „ „	40—43	„
Назимад „ „	32—42	„

на килограм живе тежине без потрошарине.

*

БЕЧ, 7. децембра. п. р. (Оригинални извештај сарвеног вашара на св. Марксу од фирме Т. Бајић и Ђ. Остојић.) На данашњем вашару било је пријављено 8808 к., дошло је 3845 ком. млађе врсте, 4738 комада угојених мађ соја — Свега 8583 комада дотерано.

Трговина је била трома.

Продало се:

Прима роба	47—48	н. изнимно — н.
Средња „	44—46	н.
Сремска „	44——	н.
Назимад „	36—42	н.

Ово су цене од килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

Цена је сланина 58 —— ф.

„ „ масти 55 —— ф. Све од 100 кгр.

Вашар рогате марве.

На јучерашњем вашару рогате марве беше дотерано свега 3735 комада, од којих беше 2665 угојених и 1070 ком. мршавих.

Трговина је била трома.

Немачке прима — — —	44—45	нов.
Мађарске „ — — —	40——	„
Средње — — — — —	28—30	„
Слабије — — — — —	27—28	„
Бикови немачки прима —	34——	„
Бикови немачки слабији —	28—30	„

од 100 килограма живо мерено, изузимајући потрошарину.

ОГЛАСИ.

МАНУФАКТУРНА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА
Ј. МИХАЈЛОВИЋА
ХРТКОВЦИ (СРЕМ)
потребује једног помоћник . 549 2—3

НОВОСАДСКО ПОГРЕБНО ПОДУЗЕЋЕ
„КОНКОРДИЈА“
ЂУРЕ СТОЈКОВИЋА.

П. Н.

Част ми је поштованом грађанству до знања ставити, да сам моје погребно подузеће, које је једне ноћи несретним случајем постало жртва пламена, сад опет снабдео са свима новим потребним стварима, како за највелелепније, тако и за најјефтиније укопе. Спреман сам и у свако доба стојим на услузи свакоме, кога задеси несретан случај, да примим на себе, како наредбу целокупног укопа било у месту или на страни, тако исто и пренос самртника из једног места у друго, по најумеренијој цени.

Молим своје п. н. суграђане и поштовану публику из околних места, да ме у даним случајевима својим налозима почаствује.

Моје стовариште налази се на истом досадањем месту у „владичанском базару“, (за сад, док се локал оправља, у дворишту исте куће), а станујем у Даничићевој улици бр. 7.

У Новом Саду, 22. новембра 1897.

Са особитим поштовањем
Ђура Стојковић.
547 2—3

ПОМОДНО-МАНУФАКТУРНА РАДЊА
ПАВЛА Д. ЈОВАНОВИЋА
У ЗЕМУНУ
потребује помоћника. 1—2

ЦИРКУС ХЕНРИ
НА ХАНСКОЈ ПИЈАЦИ У Н. САДУ
ПРВА
ВЕЛИКА СВЕЧАНА ПРЕДСТАВА
на којој ће суделовати сви вештаци и вештакиње и извести најбоље обучени коњи.
Сваке недеље и празника две представе
у 4 сахата после подне и у 8 сах. у вече.
Сваки дан представа са новим распоредом.
Ради угодности посетиоца из околине сваке среде започињаће представа у $\frac{1}{2}$9 сахата у вече.
551 1—1

Главни и одговорни уредник др. Емил Гаврила. Српска штампарија дра Свет. Милетића у Новом Саду.